

Helena Uhlén
Naturskydd och tillsyn
01022 36 349

Naturreseptatet Högakull i Värnamo kommun; komplettering av syfte, ändring av föreskrifter, fastställande av skötselplan m.m.

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808, MB) området Högakull, som det avgränsas på bifogad karta (bilaga 1) och med de gränser som slutligen utmärks i fält, som naturreseptat.

För att tillgodose syftet med naturreseptatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ MB samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreseptatet (se **Naturreseptatsföreskrifter**).

Länsstyrelsen fastställer, i enlighet med 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., de mål och riktlinjer för områdets långsiktiga vård som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen (bilaga 2).

Länsstyrelsens beslut den 30 december 1969 (dnr IIR11-6-66) om bildande av naturreseptat med föreskrifter, Länsstyrelsens beslut om ändring av reservatskarta den 15 oktober 1970 (dnr IIR11-6-70) samt Länsstyrelsens beslut den 17 maj 1989 om fastställande av skötselplan (dnr 231-3792-89) upphör att gälla först när detta beslut vinner laga kraft.

Syftet med naturreseptatet

Syftet med naturreseptatet är att:

- bevara och vårda en löväng med dess biologiska mångfald
- ge möjligheter till naturupplevelse och ett rörligt friluftsliv, inom ramen för bevarandet av naturvärdena
- bidra till gynnsam bevarandestatus för utpekade naturtyper och arter enligt Natura 2000.

Syftet ska uppnås genom att:

- lövängen hävdas genom slåtter, hamling av lövträd och vid behov röjning av igenväxningsvegetation

- området hålls lättillgängligt och besöksvänligt genom underhåll av friluftsanordningar som parkeringsplats, informationstavla, strövstig med mera samt röjning för att bevara utsikten över sjön Rymmen.

Uppgifter om naturreservatet

ADMINISTRATIVA DATA

Namn	Högakull
Areal	4,5 hektar (ha), varav vatten 0 ha
Beslut om Natura 2000	Ja (SE0310202)
Kommun	Värnamo
Socken	Rydaholm
Lägesbeskrivning	Högakull ligger utmed den västra sidan av sjön Rymmen, cirka två mil sydost om Värnamo.
Fastigheter	Del av Högakull 1:10 och 1:11
Fastighetsägarkategori	Enskilda
Gräns	Enligt karta, bilaga 1. Gränsen är inmätt av Lantmäteriet.
Förvaltare	Länsstyrelsen i Jönköpings län

BESKRIVNING AV OMRÅDET

Högakulls naturreservat ligger på en åsrygg och i en kraftig sluttning ned mot sjön Rymmens västra strand. Från sjön höjer sig åsryggen drygt 30 meter, som bitvis är brant, till områdets högsta punkt som ligger 207 meter över havet. Högakull har med säkerhet varit bebott sedan tidigt 1600-tal och det är rimligt att tro att merparten av marken i naturreservatet har en obruten lövängskontinuitet som sträcker sig minst lika långt tillbaka i tiden. I den välskötta lövängen, som i huvudsak är av torrängstyp, finns rikligt med hävdgynnade växter som stor blåklocka, svinrot, ängsskallra, slättergubbe, sommarfibbla och darrgräs. Ängen sköts genom årlig slåtter och efterbete. I de friskare delarna av området märks spår av åkerbruk. Trädskiktet rymmer en mängd olika trädslag, främst ek, ask, alm och rönn, men även apel och sälg. Området är lättillgängligt för besökare med parkeringsplats, toalett, bord och bänkar samt strövstigar. Högakull är särskilt välbesökt under vår och sommar.

Naturreservatsföreskrifter

A. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 5 § MB OM INSKRÄNKNINGAR I RÄTTEN ATT ANVÄNDA MARK- OCH VATTENOMRÅDEN

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. uppföra byggnad
2. anordna upplag av något slag
3. anlägga väg
4. anlägga luftledning
5. bedriva täkt av något slag
6. utföra fyllnadsarbeten
7. avverka eller plantera skog för annat ändamål än för att bibehålla områdets lövängskaraktär
8. uppodla mark
9. tillföra växtnäringssämnen eller använda kemiska bekämpningsmedel. Förbudet gäller inte för åkermarken i föreskriftsområde A, enligt karta bilaga 1.
10. elda annat än på angiven plats eller i samband med skötseln av reservatet
11. framföra motordrivet fordon. Förbudet gäller inte på befintliga vägar enligt karta bilaga 1.

B. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 6 § MB OM FÖRPLIKTELSE FÖR ÄGARE OCH INNEHAVARE AV SÄRSKILD RÄTT ATT TÅLA VISS INTRÅNG

Ägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. utmärkning av naturreservatet
2. uppsättning och underhåll av informationstavlor vid parkeringsplatsen
3. anläggande och underhåll av parkeringsplats, dass, soptunna, rastbord, bänkar och eldplats, samt anläggande och underhåll av strövstig
4. fagning, slätter, efterbete, röjning av igenväxningsvegetation och hamling av träd i lövängen i föreskriftsområde B, enligt karta bilaga 1. Eldning som en del av skötseln.
5. uppsättning av ett permanent elstängsel runt lövängen om den riskerar att skadas av vildsvin i föreskriftsområde B, enligt karta bilaga 1
6. avverkning av gran, röjning runt ädellövträd, samt utglesning inom föreskriftsområde C, enligt karta bilaga 1, för bevarande av områdets lövängskaraktär
7. röjning inom föreskriftsområde C, enligt karta bilaga 1, för att bevara utsikten mot sjön Rymmen

8. bekämpning av främmande arter
9. genomförande av undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden, inklusive uppföljning av bevarandemål.

***C. ORDNINGSFÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 30 § MB OM
RÄTTEN ATT FÄRDAS OCH VISTAS INOM
NATURRESERVATET SAMT OM ORDNINGEN I ÖVRIGT
INOM NATURRESERVATET***

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. elda annat än på angiven plats
2. tälta
3. plocka eller samla in växter
4. ställa upp husbil eller husvagn längre än 8 timmar.

Föreskrifterna under A och C ovan ska inte utgöra hinder för förvaltaren av naturreservatet att utföra de åtgärder som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet och som framgår av föreskrifterna B ovan. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för normalt underhåll av befintliga vägar.

Från föreskrifterna undantas åtgärder för vetenskaplig undersökning eller motsvarande för vilka tillstånd erhållits av Länsstyrelsen.

UPPLYSNING

Länsstyrelsen vill erinra om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än naturreservatsföreskrifterna gäller/kan komma att gälla för området.

Bakgrund

Länsstyrelsen har vid fältbesök noterat att den reservatsgräns som anges i kartbilagan till naturreservatsbeslutet för Högakull från 1970 inte stämmer överens med den som är markerad i fält. Vid kontakt med markägarna har framkommit att gränsmarkeringen har varit i princip densamma sedan reservatet bildades. De har följaktligen uppfattat det område som finns markerat i fält, och inte det område som är markerat på beslutskartan, som naturreservat. Även Länsstyrelsen anser att den markerade gränsen i fält är den som gäller. Länsstyrelsen har därför under vintern 2010 gett Lantmäteriet i uppdrag att mäta in den i fält markerade reservatsgränsen, varvid arealen korrigerats till 4,5 ha jämfört med 4,2 ha enligt beslutskartan från 1970.

I samband med arbetet med att fastställa gränsen för reservatet har en ny skötselplan arbetats fram, reservatets syfte har preciserats och kompletterats med omständigheter rörande friluftsliv, Natura 2000 och förvaltningsinriktning. Även föreskrifterna har setts över.

Samråd enligt 25-26 §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. har skett med Värnamo kommun och Naturvårdsverket.

Förslag till beslut om rättelse av gräns, komplettering av syfte, ändring av föreskrifter och ny skötselplan för naturreservatet skickades på remiss den 16 januari 2012 till Värnamo kommun, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, den lokala och regionala kretsen av Naturskyddsföreningen, Rydaholms hembygdsförening och Rydaholms ornitologiska förening. Sakägare förelades samtidigt att inkomma med yttrande.

Svar har inkommit från Värnamo kommun och Naturvårdsverket. Värnamo kommun har inga kommentarer till förslaget. Naturvårdsverket avstyrker förslaget och anser att Länsstyrelsen ska hänvisa till 7 kap. 7 § MB om upphävande av det gällande beslutet för naturreservatet och redogöra för de synnerliga skäl som krävs för att kunna göra detta upphävande. Med anledning av Naturvårdsverkets svar har tillägg gjorts, se under rubriken Bedömning.

Motivering

BESTÄMMELSER

Enligt 7 kap. 4 § MB får ett mark- eller vattenområde av länsstyrelsen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat.

Enligt 7 kap. 5 § MB ska i ett beslut om att bilda naturreservat skälen för beslutet anges. I beslutet ska också anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet, såsom förbud mot bebyggelse, uppförande av stängsel, upplag, schaktning, täkt, uppodling, dikning, plantering, avverkning, jakt, fiske och användning av bekämpningsmedel. En inskränkning får innebära att tillträde till området förbjuds under hela eller delar av året.

I 7 kap. 6 § MB anges att om det behövs för att tillgodose syftet med ett naturreservat, får länsstyrelsen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla sådana intrång som att det inom området

1. anläggs vägar, parkeringsplatser, vandringsleder, raststugor, tältplatser, badplatser, sanitära inrättningar eller liknande anordningar,
2. bereds tillträde till mark för allmänheten där allmänheten annars inte har rätt att vistas,
3. utförs gallring, röjning, slätter, plantering, betesdrift, avspärning eller liknande åtgärder, eller
4. genomförs undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

I 7 kap. 25 § MB anges att vid prövning av frågor om skydd av områden enligt detta kapitel ska hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

I 7 kap. 30 § MB stadgas att föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom ett område som skyddas enligt detta kapitel och om ordningen i övrigt inom området får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet. Föreskrifterna ska gälla omedelbart, även om de överklagas.

I 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. anges bl.a. att länsstyrelsen ansvarar i länet för områdesskyddet.

Enligt 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska länsstyrelsen fastställa en skötselplan för ett naturreservats långsiktiga vård. En skötselplan ska ingå i varje beslut om bildande av ett naturreservat.

Länsstyrelsen får, enligt 22 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., meddela föreskrifter enligt 7 kap. 30 § MB.

Av 2 kap. 6 § MB framgår att för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Bestämmelserna i 3 och 4 kap. ska, bl.a. vid prövning av frågor enligt 7 kap., tillämpas endast i de fall som gäller ändrad användning av mark- eller vattenområden.

Enligt 5 § förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. ska den myndighet, som ska tillämpa bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken i ett ärende, i beslutet ange om den prövade anläggningen, verksamheten eller åtgärden går att förena med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna samt med den för området gällande regionplanen eller kommunala översiktsplanen.

BEDÖMNING

Högakull naturreservat bildades år 1969. Inom reservatet finns en välhävdad löväng som i huvudsak är av torrängstyp. Här finns det rikligt med hävdgynnade växter som svinrot, ängsskallra, slättergubbe, sommarfibbla och darrgräs. Området är välbesökt och lätt tillgängligt för besökare med bland annat parkeringsplats, toalett och strövstigar.

Länsstyrelsen arbetar med, de av riksdagen beslutade miljömålen. Säkerställande av god bevarandestatus för förekommande arter och naturtyper bidrar till att uppfylla miljökvalitetsmålen "Ett rikt odlingslandskap" och "Ett rikt växt- och djurliv".

Naturreseptatet ingår, tillsammans med andra hävdade fodermarker på gården Högakull, sedan 1997 i nätverket Natura 2000. Området är av riksintresse för naturvården (NRO 06120) sedan år 2000.

Länsstyrelsen bedömer att områdets höga naturvärden och höga värden för friluftslivet motiverar ett fortsatt skydd som naturreseptat och motiverar ett skydd mot exploatering, gödsling i slåtterängen, uppodling av mark samt avverkning eller plantering av skog som inte gynnar lövängskaraktären. För att bevara lövängens naturvärden krävs en anpassad skötsel som slåtter och hamling av lövträd. Området ska därför fortsatt skyddas som naturreseptat. Skyddet av naturvärdena i Högakulls löväng stärks genom rättelse av gränsen, ett tydligare syfte och skärpta föreskrifter enligt 7 kap. 4- 6 §§ MB jämfört med tidigare beslut.

En rättelse av gränsen för naturreseptatet sker med stöd av 7 kap. 4 §. Den gräns som är markerad i fält sedan naturreseptatet bildades stämmer inte överens med gränsen enligt beslutskartan från Länsstyrelsens beslut om ny gräns från 1970. Länsstyrelsen anser att kartan från 1970 har blivit fel och att det är motiverat att rätta gränsen för att hela lövängen ska komma med i reseptatet och att små områden med produktiv granskog inte ska ingå i reseptatet. Naturreseptatets areal kommer därmed utökas med ca 0,3 ha jämfört med kartan från 1970. Rättelse bör ske i enlighet med vad som framkommit vid Lantmäteriets inmätning.

Grunden för det tidigare beslutet var ”områdets betydelse för kännedom om landets natur”. Syftet med naturreseptatet enligt beslutet från 1969 var vagt formulerat men Länsstyrelsen har tolkat beslutet på så sätt att syftet var att bevara lövängen. Syftet i 1969 års beslut bedöms som alltför opreciserat. I det nya beslutet blir det tydligare att syftet med områdesskyddet är att bevara och vårda en löväng med dess biologiska mångfald. Högakulls löväng är ett välbesökt naturreseptat med bland annat parkeringsplats och strövstigar som har ställts iordning för besökare. I 1969 års beslut anges att en parkeringsplats ska anläggas inom naturreseptatet. Länsstyrelsen anser att det är motiverat med ett nytt syfte om friluftsliv enligt 7 kap. 4-5 §§ för att förtydliga områdets värde för besökare men också att ange att syftet om friluftslivet är underordnat syftet om att bevara naturvärdena. Syftet har också utökats så att bevarandet även omfattar förekommande Natura 2000-habitat, med dess karaktärsarter, i gynnsamt tillstånd. Detta i enlighet med Art- och habitatdirektivet samt 16 och 19 §§ i FOM. Syftet har även kompletterats med förvaltningsinriktning. Den förändrade utformningen av syftet bidrar därför till att förstärka skyddet av området.

Föreskrifterna enligt 7 kap. 5 § MB har skärpts genom att användning av växtnärlingsämnen och kemiska bekämpningsmedel förbjuds i lövängen. Beslutet har kompletterats med föreskrifter enligt 7 kap. 6 § MB om vad ägare och innehavare av särskild rätt ska tåla vid skötseln av naturreseptatet. Föreskrifterna enligt 7 kap. 6 § MB är ett tydliggörande av vad som ansetts gälla enligt tidigare beslut utan att ha fastställts i föreskrifter.

Det äldre beslutet har en helt annan utformning där föreskrifter riktade mot sakägare och allmänhet blandas. Genom att ersätta det äldre beslutet med ett nytt, som blir gällande i direkt anslutning till att 1969 års beslut upphör att gälla, tydliggörs områdets syfte, skäl och vilka föreskrifter som gäller.

Beslutet innebär i praktiken inte att någon del av naturreservatet Högakull som beslutats av Länsstyrelsen den 30 december 1969 och den 15 oktober 1970 upphävs, att grunden för naturreservatet inskränks eller att några föreskrifter för naturreservatet permanent upphävs enligt 7 kap. 7 § MB.

Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB har utökats med förbud mot att elda annat än på angiven plats och förbud mot att ställa upp husbil eller husvagn längre än åtta timmar.

Föreskrifterna är anpassade till reservatets syften och värden. De är främst avsedda att bevara och förstärka befintliga naturvärden samt att styra det rörliga friluftslivet. Länsstyrelsen har enligt 7 kap. 25 § MB avvägt föreskrifterna för området mot sakägares intresse och bedömer att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB och med den för området gällande översiktsplanen.

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, bedömer Länsstyrelsen att de föreslagna ordningsföreskrifterna enligt 7 kap 30 § MB innebär så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Skötselplan

För naturreservatets långsiktiga vård fastställs en ny skötselplan.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen (Miljö- och energidepartementet) **genom skrivelse till Länsstyrelsen** – se bilaga 4 (formulär 23).

Upplysning

Beslutet kungörs i länets författningssamling samt i berörda dagstidningar. Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB träder i kraft den 23 november 2015 och de gäller omedelbart även om de överklagas. Kungörelsen införs i Värnamo Nyheter den 29 oktober 2015, vilket innebär att ett eventuellt

överklagande ska ha inkommit till Länsstyrelsen senaste den 19 november 2015.

I den slutliga handläggningen av detta ärende, i vilket länsråd Anneli Wirtén beslutat och naturvårdshandläggare Helena Uhlén varit föredragande, har även länsjurist Ben Heimdal, avdelningschef Per Hallerstig och enhetschef Malin Lund deltagit.

Anneli Wirtén

Helena Uhlén

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan med bilagor
3. Sakägarförteckning
4. Hur man överklagar
5. Sändlista

[illegible]

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen Jönköping

Skötselplan för naturreservatet Högakull i Värnamo kommun

Innehållsförteckning

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET I KOMMUN.....	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	1
SKÖTSELPLANENS GILTIGHETSTID	1
1. SYFTET MED NATURRESERVATET	1
2. BESKRIVNING AV OMRÅDET	2
2.1 Administrativa data	2
2.2 Topografi, geologi och hydrologi	3
2.3 Historik och markanvändning	3
2.4 Växt- och djurliv	3
2.5 Friluftsliv	4
2.6 Bebyggelse och anläggningar	4
2.7 Källförteckning	4
3. MÅL OCH SKÖTSELÅTGÄRDER FÖR NATURRESERVATET	5
3.1 Övergripande mål med skötseln	5
3.2 Skötselområden med bevarandemål och åtgärder	5
3.3 Friluftsliv och gränser	7
3.4 Sammanfattning av planerade skötselåtgärder	8
4. DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING	9
4.1 Uppföljning av skötselåtgärder	9
4.2 Uppföljning av bevarandemål	9
5. BILAGOR	9

Skötselplanens giltighetstid

Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen i Jönköpings län 2015 och gäller tills vidare men bör revideras när tillsyn eller uppföljning visar att behov finns. Beslutets syfte och föreskrifter sätter ramarna för skötselplanens revidering.

Vid frågor om skötsel av reservat kontakta Länsstyrelsens växel, telefon: 010-22 36 000.

1. Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och vårda en löväng med dess biologiska mångfald
- ge möjligheter till naturupplevelse och ett rörligt friluftsliv, inom ramen för bevarandet av naturvärdena
- bidra till gynnsam bevarandestatus för utpekade naturtyper och arter enligt Natura 2000.

Syftet ska uppnås genom att:

- lövängen hävdas genom slåtter, hamling av lövträd och vid behov röjning av igenväxningsvegetation
- området hålls lättillgängligt och besöksvänligt genom underhåll av friluftsanordningar som parkeringsplats, informationstavla, strövstig med mera samt röjning för att bevara utsikten över sjön Rymmen.

2. Beskrivning av området

2.1 ADMINISTRATIVA DATA

Namn	Högakull
Skyddsform	Naturreservat
Areal	4,5 hektar (ha) varav vatten 0 ha
Beslut om Natura 2000	ja (SE 0310202)
IUCN-kategori	IV – Habitat/Artskyddsområde
Miljömål	Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv
Län	Jönköping
Kommun	Värnamo
Socken	Rydaholm
Naturgeografisk region	Sydsvenska höglandets väst del (11)
Karta	Fastighetskarta: 5e5c Terrängkarta: 5eNV
Lägesbeskrivning	Högakull ligger utmed den västra sidan av sjön Rymmen, cirka två mil sydost om Värnamo.
Fastighet(er)	Del av Högakull 1:10 och 1:11 Nyttjanderätter och servitut redovisas i sakägarförteckningen, bilaga 3
Markägarkategorier	Enskilda
Gräns	Enligt beslutskartan, bilaga 1. Gränsen är inmätt av Lantmäteriet.
Förvaltare	Länsstyrelsen i Jönköpings län

Areal per markslag

Jordbruksmark	3,5 ha
Skog	0,9 ha
Övrigt (p-plats, väg)	0,1 ha

Naturtyper

Natura 2000-habitat

Löväng	3,3 ha	Lövängar av fennoskandisk typ (6530)	3,3 ha
Lövskog	0,9 ha		
Odlad mark	0,2 ha		
Övrigt (p-plats, väg)	0,1 ha		

2.2 TOPOGRAFI, GEOLOGI OCH HYDROLOGI

Högakulls naturreservat ligger på en åsrygg och i en kraftig sluttning ned mot sjön Rymmens västra strand. Från sjön höjer sig åsryggen drygt 30 meter, som bitvis är brant, till områdets högsta punkt som ligger 207 meter över havet. Berggrunden i området utgörs av metabasit, som ger en näringsrik jordmån. Jordarten är morän. Årån är områdets delavrinningsområde och Lagan dess huvudavrinningsområde.

2.3 HISTORIK OCH MARKANVÄNDNING

Högakull har med säkerhet varit bebott sedan tidigt 1600-tal och det är rimligt att tro att merparten av marken i naturreservatet har en obruten lövängskontinuitet som sträcker sig minst lika långt tillbaka i tiden. Under delar av historien har dock mindre ytor av ängen varit uppodlade. Av laga skifteskartan över Högakull från 1864 framgår att det då låg ett stort antal små åkrar insprängda i ängen. Denna betecknas i skifteshandlingarna som hårdvall och ingick då i det Norra Änggärdet. Vid tiden för den gamla ekonomiska kartan (1950-tal) hade brukandet av åkerlapparna i ängen upphört med undantag för en långsmal åker belägen i terrass. Den gamla ekonomiska kartan visar även att stora delar av området då hade ett tämligen tätt trädskikt. De mest öppna, glest trädbevuxna delarna fanns då, liksom idag, kring områdets högsta punkt.

Det finns två registrerade fornlämningar inom naturreservatet. De övergivna åkrarna bildar tillsammans med flera tiotals röjningsrösen det område av fossil åkermark som täcker stora delar av naturreservatet (Rydaholm 514:1). I naturreservatet finns ytterligare en känd kulturlämning, i form av en kvarnsten, som flyttats till platsen från det närliggande, före detta kvarnstället Ivars. Kvarnstenen används som bordsskiva i en lövgrotta (Rydaholm 6:1).

2.4 VÄXT- OCH DJURLIV

I den välskötta lövängen, som i huvudsak är av torrängstyp, finns rikligt med hävdgynnade växter som stor blålocka, svinrot, ängsskallra, slättergubbe, sommarfibbla, darrgräs och nattviol (såväl grönvit som äkta). I de friskare delarna av området märks spår av åkerbruk. Ängen sköts genom slätter och efterbete. Trädskiktet rymmer en mängd olika trädslag, främst ek, ask, alm och rönn, men även apel och sälg. Här finns också en gammal lind som tidigare hamlats, samt en grov oxel. Samtliga förekommande trädslag finns även representerade i den uppkommande föryngring som sker, även om förekomsten av unga lindar är mycket begränsad. I kryptogamfloran finns representanter som grynig filtlav, koralllav, fällmossa och guldlocksmossa, vilket indikerar kontinuitet av grova lövträd. För något mer än tjugo år sedan återupptogs hamlingen i ängen efter en längre tids avbrott. Nu hamlas 10-15 yngre träd, främst ask, men även enstaka lind, björk och alm. Buskskiktet domineras av hagtorn och hassel, men även i detta finns en mångfald av arter såsom en, brakved och olvon. Det finns även enstaka träd av främmande trädslag inplanterat i ängen: lärk, ädelgran, vitgran och amerikansk rödek. I norra delen finns en tomt avstyckad. Tomtmarken sköts på samma sätt som lövängen i övrigt.

De högsta biologiska värdena finns i grässvårens kärlväxt- och svampflora. Även träden och de trädknutna organismerna såsom mossor, lavar, insekter och svampar är av mycket stort bevarandeintresse. Mosaiken av miljöer med olika slutenhet och fuktighet är viktig, då detta skapar en mängd olika livsmiljöer i anslutning till varandra - något som skapar förutsättningar för t.ex. de insekter som har skilda krav på livsmiljö i olika utvecklingsstadier.

Djurlivet är dåligt undersökt.

Kända förekomster av signalarter och rödlistade arter finns samlade i bilaga 2a.

2.5 FRILUFTSLIV

Högakulls naturreservat är särskilt välbesökt under vår och sommar, men har även en del besökare under höst och vinter.

I sydvästra delen av naturreservatet ligger en parkeringsplats med utrymme för ca 20 bilar. I anslutning till parkeringsplatsen står en informationstavla och ett sopställ och strax väster därom finns en handikappanpassad toalett. Genom lövängen går i nord-sydlig riktning en äldre brukningsväg som även nyttjas som strövstig av besökarna. Strövstigen är inte anpassad för rullstolsburna. I naturreservatet finns två bord med bänkar, ett av dem vid utsiktspunkten, samt några fristående bänkar.

2.7 KÄLLFÖRTECKNING

Jordbruksverket. Ängs- o betesmarksinventeringen 2002-2004.
Lantmäteriets webbplats. Historiska kartor.
Länsstyrelsen i Jönköpings län. Databas över hotade arter.
Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1995. Natur i Jönköpings län.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1993. Ängs- och hagmarker i Värnamo kommun.

Länsstyrelsen i Jönköpings län. Registerblad NRO06120.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1999. Nyckelbiotopsinventering av skyddade områden i Jönköpings län. Meddelande 1999:37

Riksantikvarieämbetet. Fornlämningsregistret.

Rydaholms hembygdsförening, 1981. Rydaholm, Folk och bygd.

SGU. Jordartskartan och Berggrundskartan.

3. Mål och skötselåtgärder för naturreservatet

3.1 ÖVERGRIPANDE MÅL MED SKÖTSELN

Naturreservatet ska till allra största delen utgöras av välhävdad löväng med artrik flora. Lövängen, som är en utpekad naturtyp i Natura 2000, ska ha gynnsam bevarandestatus.

3.2 SKÖTSELOMRÅDEN MED BEVARANDEMÅL OCH ÅTGÄRDER

För skötselområdesindelning, se skötselplankarta bilaga 2b.

SKÖTSELOMRÅDE 1	LÖVÄNG	3,3 HA
Naturtyp:	Löväng	3,3 ha
Natura 2000-habitat:	Lövängar av fennoskandisk typ	3,3 ha

OMRÅDESBESKRIVNING

Lövängen omfattar en mycket stor del (ca $\frac{3}{4}$) av naturreservatet och det är bara det sydvästra hörnet och branten i den nordöstra delen av reservatet, som utgörs av andra naturtyper. För beskrivning av lövängens naturvärden, se ovan under Växt- och djurliv.

BEVARANDEMÅL

Lövängen ska ha ett olikåldrigt trädskikt med varierad luckighet och en mångfald av olika trädslag. De ädla och bärande lövträden ska vara starkt dominerande och av varje trädslag ska det finnas gamla individer. Ett tiotal träd, framförallt ask och lind, ska hamlas regelbundet. I ängen ska det också finnas ett stort antal olika buskarter, såsom hassel, hagtorn, brakved och olvon. Lövängen ska hysa en artrik flora, främst med avseende på kärlväxter. Hävdgynnade växter såsom slättergubbe, svinrot, darrgräs, jungfrulin och gullviva ska vara rikligt förekommande. Även mer sällsynta arter såsom kattfot och äkta nattviol ska fortleva i ängen. På äldre trädstammar växer skyddsvärda mossor och lavar, t.ex. fällmossa och grynig filtlav. De kulturhistoriska spåren i ängen ska vara väl synliga. Arealen löväng ska vara ca 3,3 ha.

RESTAURERINGSÅTGÄRDER

- Det är önskvärt att den gamla linden som är skyddad som naturminne genomgår kronreducering under 2015-2017 för att förlänga livslängden på linden. Åtgärderna kan kräva en dispens från beslutet om naturminne för att kunna genomföras.

LÖPANDE SKÖTSELÅTGÄRDER

- Årlig fagning, slåtter och efterbete. Slåttern ska ske med skärande eller klippande redskap, som regel under perioden 15 juli-31 augusti.
- Røjning av igenväxningsvegetation med 1-2 års mellanrum. Vid røjningen sparas enstaka unga träd och buskar för att bli ersättningsträd/-buskar.
- Hamling av de 10-15 hamlingsträden med 5-8 års mellanrum. Om några av hamlingsträden dör nyhamlas ung ask och lind.

Skötselåtgärderna ovan utförs i första hand av markägaren. Om markägaren inte har möjlighet att sköta lövängen får Länsstyrelsen anlita annan lantbrukare/entreprenör till att utföra skötseln.

- Uppsättning av ett permanent elstängsel kring lövängen om denna riskerar att skadas av bökande vildsvin

SKÖTSELOMRÅDE 2 -	LÖVSKOG	0,9 HA
Naturtyp:	Lövskog	0,9 ha
Natura 2000-habitat:	ej habitat	

OMRÅDESBESKRIVNING

Skötselområdet är beläget i den branta sluttningen mellan lövängen och sjön Rymmen. Där står tätt med olika lövträd och enstaka granar. Bland lövträden i branten märks en del äldre ek. På åtminstone en av ekstammarna växer laven rostfläck. En lodyta har en rik mossflora med stenporella och guldlockmossa. Vid tiden för laga skiftet, 1865, var det äng även i den branta sluttningen ned till sjön.

BEVARANDEMÅL

Ekarna, och de övriga lövträden, i branten blir med stigande ålder allt mer värdefulla habitat för krävande mossor, lavar och svampar. Mängden död ekved ökar i takt med att grenar och hela träd dör. Den norra delen av branten har ett lågvuxet trädskikt som inte hindrar utsikten från lövängen ut över sjön. Arealen lövskog ska vara ca 0,9 ha.

LÖPANDE SKÖTSELÅTGÄRDER

- Avverkning av gran som konkurrerar med lövträd.
- Återkommande (var 5:e år) avverkningar av träd för att upprätthålla utsikten från lövängen ut över sjön i en ca 60 meter bred zon från den norra reservatsgränsen och söderut.

- Återkommande utglesning av lövskogen i en ca 20 meter bred zon längs kanten mot lövängen, för att undvika stark beskuggning av den östra kanten av lövängen.
- Vid behov friställning av ädla lövträd i branten, i första hand ek, alm och lind, genom röjning av konkurrerande träd, med syfte att förlänga livet på träden och gynna grovlekstillväxt. Planering av åtgärder bör ske i samråd mellan Länsstyrelsen och markägare.

SKÖTSELOMRÅDE 3 -	ÅKER	0,2 HA
Naturtyp:	odlad mark	0,2 ha
Natura 2000-habitat:	ej habitat	

OMRÅDESBESKRIVNING

Åker som ingår i växtföljd och som brukas på traditionellt vis. Åkern hade ungefär samma form på laga skifteskartan från 1864 som den har idag.

BEVARANDEMÅL

Åkern är öppen och dess gamla former är väl synliga

LÖPANDE SKÖTSELÅTGÄRDER

- Öppethållande av åkermarken. Skötseln utförs i första hand av markägaren. Om markägaren inte har möjlighet att sköta åkermarken får Länsstyrelsen anlita annan lantbrukare/entreprenör till att utföra skötseln.

SKÖTSELOMRÅDE 4 -	ÖVRIG MARK	0,1 HA
Naturtyp:	p-plats och väg	0,1 ha
Natura 2000-habitat:	ej habitat	

OMRÅDESBESKRIVNING

En parkeringsplats med plats för 20 bilar samt väg fram till parkeringsplatsen, som underhålls vid behov.

3.3 FRILUFTSLIV OCH GRÄNSER

För lokalisering av friluftsanordningar, se karta bilaga 2b.

BEVARANDEMÅL

Reservatets gränser ska vara markerade. Det ska finnas en underhållen parkeringsplats med plats för minst 20 bilar och i anslutning till parkeringsplatsen en handikappanpassad toalett och ett sopstall. Besökare till reservatet ska kunna ta del av information genom en informationstavla vid naturreservatets parkeringsplats. Det ska finnas en väl underhållen strövstig, som följer brukningsvägen genom naturreservatet. Det ska finnas två fasta bord med bänkar samt ytterligare tre fasta bänkar utplacerade på

skilda ställen i naturreservatet. I anslutning till ett av borden ska det finnas en eldstad.

SKÖTSELÅTGÄRDER

- Parkeringsplatsen och toalettbyggnaden underhålls vid behov.
- Toalett och sopstall töms enligt avtal med Värnamo kommun.
- Bord och bänkar underhålls och byts ut vid behov.
- En ny informationsskylt ska placeras ut senast 2016.
- Informationstavlan ska innehålla karta över området, information om naturreservatets naturvärden, naturreservatsföreskrifter för allmänheten samt delar av allemansrätten ska tas fram.
- Brukningsvägen genom naturreservatet får underhållas, bl.a. genom fyllning i hjulspåren där material spolats bort. Brukningsvägen, som även fungerar som stig för besökare, får anpassas för rullstolsbundna.
- I lövskogen längs sjökanten får det anläggas och underhållas en strövstig

SAMMANFATTNING AV PLANERADE SKÖTSELÅTGÄRDER

Åtgärd	Var	När
Gränsmarkering	(Yttergräns)	Underhålls vid behov
Ny informationsskylt	4	Senast efter att beslutet har vunnit laga kraft
Parkeringsplats	4	Underhålls vid behov
Fagning, slätter, efterbete	1	Årligen
Hamling	1	Var 5-8:e år
Nyhamling	1	Vid behov
Röjning av igenväxningsvegetation	1	Var 1-2:e år
Avverkning av gran/friställning av lövträd/utglesning av lövskog	2	Vid behov
Röjning/avverkning för utsikt	2	Var 5:e år

4. Dokumentation och uppföljning

4.1 UPPFÖLJNING AV SKÖTSELÅTGÄRDER

Alla skötselåtgärder som utförs inom naturreservatet ska dokumenteras, skriftligt och vid behov med foto. I dokumentationen ska framgå vilka åtgärder som genomförts och när de genomfördes, samt vem som utförde åtgärden.

4.2 UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL

En fördjupad uppföljning av naturreservatets värden (natur- och friluftslivs-värden) och de uppsatta bevarandemålen bör ske. Uppföljningen ska ske enligt riktlinjer för uppföljning av skyddade områden.

5. Bilagor

- 2a Artlista
- 2b Skötselplankarta

Urval av arter inom naturreservatet Högakull

Nedan redovisas kända förekomster av rödlistade arter, signalarter samt ”positiva” arter i Jordbruksverkets äng- och betesmarksinventering. Arterna är indelade i grupp och därefter i bokstavsordning efter det svenska namnet med det latinska namnet inom parentes.

Kategori: RE (nationellt utdöd), CR (akut hotad), EN (starkt hotad), VU (sårbar), NT (nära hotad), S3 (høgt signalvärde), S2 (medelgott signalvärde), S1 (lågt signalvärde).

Inventerat: det år som senaste fyndet observerades.

Referens: LST (Länsstyrelsen), TF (Tomas Fasth), SJV (Jordbruksverket)

Tabell över kända förekomster av rödlistade arter, signalarter enligt Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering och ett urval av positiva signalarter enligt Jordbruksverkets Ängs- och betesmarksinventering 2002-2004. Sekretessarter är inte angivna.

Art	Kategori	Invent.år	Ref.
Kärlväxter			
Blåsippa (<i>Hepatica nobilis</i>)	S1	1989	LST
Darrgräs (<i>Brija media</i>)	+	2003	SJV
Gullviva (<i>Primula veris</i>)	+	2003	SJV
Gulmåra (<i>Galium verum</i>)	+	2003	SJV
Jungfrulin (<i>Polygala vulgaris</i>)	+	2003	SJV
Kattfot (<i>Antennaria dioica</i>)	+	2003	SJV
Knägräs (<i>Danthonia decumbens</i>)	+	2003	SJV
Nattviol (<i>Platanthera bifolia</i>)	+	2003	SJV
Prästkraige (<i>Leucanthemum vulgare</i>)	+	2003	SJV
Skogslind (<i>Tilia cordata</i>)	S3	1998	TF
Slätterfibbla (<i>Hypochoeris maculata</i>)	+	2003	SJV
Slättergubbe (<i>Arnica montana</i>)	+	2003	SJV
Solvända (<i>Helianthemum nummularium</i>)	+	2003	SJV
Sommarfibbla (<i>Leontodon hispidus</i>)	+	2003	SJV
Stagg (<i>Nardus stricta</i>)	+	2003	SJV
Svinrot (<i>Scorzonera humilis</i>)	+	2003	SJV
Ängsskallra (<i>Rhinanthus minor</i>)	+	2003	SJV
Ärenpris (<i>Veronica officinalis</i>)	+	2003	SJV
Mossor			
Fällmossa (<i>Antitrichia curtipendula</i>)	S3	1998	TF
Guldlockmossa (<i>Homalothecium sericeum</i>)	S2	1998	TF
Porellor (<i>Porella</i> spp)	S3	1998	TF

Lavar			
Grynig filtlav (<i>Peltigera collina</i>)	S3	1998	TF
Rostfläck (<i>Arthonia vinosa</i>)	S1	1998	TF
Insekter			
Allmän metallvingesvärmare (<i>Adscita statices</i>)	NT	1999	Artportalen

Källförteckning

Artdatabanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015.

Jordbruksverket, Ängs- och betesmarksinventeringen 2002-2004

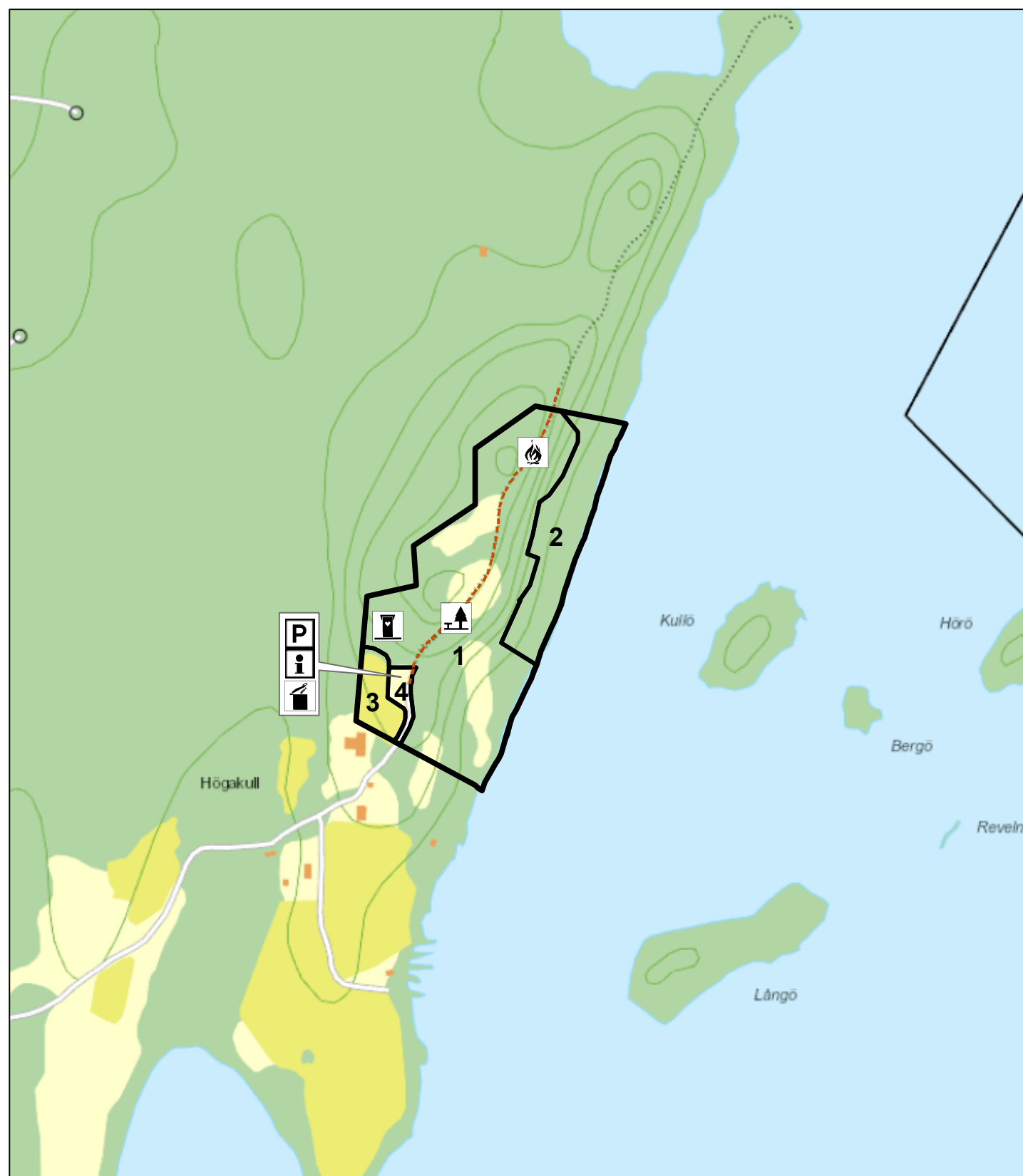
Skogsstyrelsen 1994. Signalarter i projekt nyckelbiotoper.

Skogsstyrelsen 2000. Signalarter – indikatorer på skyddsvärd skog.

Naturreservatet Högakull

Bilaga 2b

Skötselplan
Tillhör Länsstyrelsens beslut
2015-10-21, dnr 511-5293-2012

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen Jönköping

Gräns för naturreservatet

Brukningsväg

Skötselområden

Bord/bänk

Dass

Eldplats

Informationsskylt

Parkering

Soptunna

1:5 000

